

RABA SLOVARJEV V SLOVENSKI SODNI PRAKSI**1

Povzetek. V prispevku obravnavamo sklice na slovarje, zapisane v sodbah slovenskih sodišč po letu 1990. Raziskava ima dva dela: v prvem delu smo število sklicev analizirali kvantitativno glede na čas, vrsto slovarja in področje prava ter besedilno glede na splošen/specifičen pomen iskane besede; v drugem delu pa smo za 12 besed, ki poimenujejo osebe, povezane z migracijami (migrant, emigrant, priseljenc ipd.), primerjalno ugotavljali, kako jih prikazuje 8 slovarjev slovenščine. Rezultati so pokazali, da sklici na slovarje naraščajo, da sodniki večinoma navajajo razlage splošnih (neterminoloških, pogostih) besed ter da so prikazi besed migrant idr. v izbranih slovarjih neenotni in lahko zavajajoči.

Ključni pojmi: slovensko pravosodje, sodba, slovar, razlaga, migrant

Uvod

Pred 40 leti so strokovnjaki na posvetu v Portorožu za slovenščino kot jezik zakonodaje, sodstva in uprave ugotovili troje: da je (a) slovenščina v zvezni zakonodaji SFRJ pogosto zvedena na položaj neprvega jezika in torej uresničevana zgolj v (jezikovno nekakovostnih) prevodih iz srbohrvaščine; da (b) terminološko šibko sledi razvoju družbenih razmerij ter da (c) ji manjka jezikovne izpiljenosti, pa tudi natančnosti, jasnosti in razumljivosti (Herman et al., 1982: 29–30). Za vse troje lahko najdemo vzporednice tudi v sodobnosti, a zdi se, da smo pri njih lahko manj kritični: za kakovostno prevajanje zakonodaje EU v slovenščino je dobro poskrbljeno (Popič

* Dr. Nataša Logar, docentka, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija; dr. Nina Perger, asistentka, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija; dr. Vojko Gorjanc, redni profesor, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija; dr. Monika Kalin Golob, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija; dr. Neža Kogovšek Šalamon, višja znanstvena sodelavka, Mirovni inštitut, Ljubljana, Slovenija; dr. Iztok Kosem, znanstveni sodelavec, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ Raziskava, prikazana v tem prispevku, je nastala v okviru bilateralnega projekta Raba slovarjev in korpusov v sodni praksi: stanje, potrebe, smernice (BI-US/18-20-055), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

in Gorjanc, 2014), pred letom dni je izšel nov Pravni terminološki slovar (2018) in celo na ravni državnega zbora je bila dana zaveza, da bo Republika Slovenija »/s/kušala /.../ uzaveščati pomen jasnega in razumljivega uradnega jezika« (Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, 2013: 13).

Navedeno pa še vseeno ne pomeni, da slovenščine, povezane z zakonodajo, sodstvom in upravo, ne čakajo novi izzivi. Eden takih je razpoznavanje pomena besed za potrebe odločanja v sodnih in upravnih postopkih.

»Pravo je eden tistih pojavov, ki kot celota živi in diha z jezikom, zlasti z besedo« (Pavčnik, 2003: 10). Včasih pa beseda v pravu celo preseže svojo vlogo (zgolj) nosilke vsebine in sama postane predmet pravne obravnave. Najbolj očiten tak primer so razžalitve (Korošec et al., 2002), niso pa – kot bomo prikazali v nadaljevanju – besedni napadi zoper čast in dobro ime najbolj pogost razlog za sklice na slovarje v sodbah slovenskih sodišč.

Raba slovarjev v sodni praksi je največ raziskovalne pozornosti do sedaj požela v povezavi z ameriškim pravosodjem. Uporaba slovarjev na tamkajšnjih sodiščih je bila tako pred desetletji povezana predvsem s trgovanjem (Béjoint, 2000: 123), pa tudi z že omenjenimi razžalitvami (Robinson, 1982: 110). Robinson npr. poroča o sodbi, v kateri se je sodnik pri presoji o žaljivosti poimenovanja *chicken* za človeka naslonil na staro različico slovarja Webster ter razsodil, da se beseda *chicken* za poimenovanje mlajše ženske lahko uporablja nevtrarno ter da torej to poimenovanje v tem pomenu ni žaljivo. Soroden, znan slovenski primer je bil povezan z besedo *Cigan*, ki jo je v negativnem kontekstu kot sopomenko za *Rom* v televizijski oddaji leta 2006 večkrat uporabil uveljavljen politik. V kazenski ovadbi je bil nato obtožen spodbujanja sovraštva in nestrpnosti (ne pa žaljivosti). Obtoženi se je med drugim branil tudi s sklicem na Slovar slovenskega knjižnega jezika (prva knjiga, 1970; dalje SSKJ), v katerem je v prvem pomenu, tj. v pomenu 'pripadnik iz Indije priseljenega ljudstva, navadno brez stalnega bivališča', izraz *Cigan* prikazan še kot nevtralen, čeprav je v jezikovni rabi v desetletjih po letu 1970 tudi v tem pomenu (torej kot sopomenka za Roma) nedvomno postal slabšalen (več v Gorjanc, 2017: 119–120).

Finegan (2018) za sodbe ameriških vrhovnih sodišč med drugim povzema, da sodniki v slovarjih iščejo predvsem splošne besede (angl. *familiar words*), katerih pomen je v specifičnih kontekstih sporen ali predmet različnih interpretacij, več raziskovalcev (z natančnimi podatki za obdobje 1950–2010 zlasti Calhoun, 2014, prim. še Kirchmeier in Thumma, 2010) pa je ugotovilo tudi, da se je na ameriških vrhovnih sodiščih število sklicev na slovarje po letu 1986 močno povečalo, pri čemer so bili slovarji razumljeni kot vir objektivnih podatkov. Da je tako pojmovanje zaskrbljujoče, je že leta 1994 opozoril Werbach, v novejšem času pa še drugi, npr. Weinstein (2005), Rubin (2010) in Hobbs (2011).

Vse od začetkov moderne evropske leksikografije pri S. Johnsonu sredi 18. stoletja (Hanks, 2013) so skušali leksikografi slovarsko objektivnost (opisnost) doseči z dokumentiranim gradivom – najprej listkovnim, danes korpusnim (Atkins in Rundell, 2008). Vendar pa je »merjenje« pojava, kakršen je jezik, skoraj vedno nenatančno in nepopolno – z drugimi besedami: vsaj deloma subjektivno. Avtorji slovarjev ali podobnih jezikovnih virov zato uporabnike z uvodnimi navodili ter v spremljevalnih prispevkih opozarjajo, kako to subjektivnost prepoznati in jo preseči (Stabej, 1998: 98), a priznati je treba, da večina govorcev jezika teh uvodnih navodil pač ne prebere. Možna posledica tega ali pa npr. dejstva, da so slovarji, s katerimi se posvetujemo, lahko že zelo stari, je napačna ali preozka interpretacija tam prebranega. Rubin (2010: 190–198) je zato za sodne potrebe oblikoval naslednja priporočila:

- pri pomenu besede je treba upoštevati celoten kontekst, v katerem je bila rabljena; slovarji prikazujejo, kaj beseda *lahko* pomeni, ne pa, kaj beseda *mora* pomeniti;
- uporabljati je treba slovarje, ki kažejo za sporno besedo sinhrono stanje (ne starejših);
- izbiro slovarja (zlasti, če je teh več) je treba utemeljiti in navesti razloge, zaradi katerih je izbrani slovar zanesljiv, ustrezno sodoben in celovit ter posledično reprezentativen za potrebo konkretnega sodnega primera;
- pregledati je treba več slovarjev in izrecno priznati, če/da so v drugih slovarjih podatki drugačni;
- treba je upoštevati, da imajo starejši, neaktualni slovarji še dodatne, ne le časovne slabosti (npr. omejena metodologija (ročni izpisi));
- vedeti je treba, da je pravilna raba slovarjev zapletena in da so za razpoznavo pomena veliko manj učinkoviti, kot bi mnogi radi verjeli.

Pri slovarskih ubeseditvah je treba še posebej »družbeno občutljivo in odgovorno« (Gorjanc, 2005: 197) ravnati pri leksiki, povezani z ranljivimi družbenimi skupinami. »Slovarji, enciklopedije in slovnice so najboljši primer besedil, ki jih je treba brati med vrsticami, kjer se družbeni konflikti, skrita nasprotja, klišeji in predsodki sestavljajo v družinski album določene kulture« (prav tam: 199). Zato je, kot pravi Kern (2015: 146), »zavedanje o politični korektnosti pri slovaropisnem delu nujen segment«. V sodstvu nastane presečna množica z leksikografijo pri teh kategorijah ljudi zlasti takrat, ko gre za vprašanje kršenja človekovih pravic (npr. Uršič, 2004; Kuhar, 2010; Kogovšek Šalamon, 2018) in ko gre za sovražni govor (slovensko literaturo o tem gl. v Motl in Bajt, 2016: 36–53).

V raziskavi smo želeli ugotoviti naslednje:

1. Koliko je v sodbah slovenskih sodišč sklicev na slovarje in na katere slovarje so se sodniki sklicevali?

2. Za katere besede so sodniki podali slovarsko razlago (ali kateri drug slovarski podatek) in kako so to storili?
3. Kako so poimenovanja, povezana z eno od ranljivih družbenih skupin, tj. skupino s področja migracij, prikazana v sodobnih slovenskih slovarjih ter kako enoumne informacije nudijo ti za potencialno rabo v sodni in upravni praksi?

Raziskava

Vzorec in metoda dela

V prvem delu raziskave smo izhajali iz dveh prosto dostopnih zbirk podatkov: zbirke *Sodna praksa* in zbirke *Odločitve Ustavnega sodišča RS* (dalje Odločitve URS). V prvi so objavljena »/c/elotna besedila odločb Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, vseh štirih višjih sodišč splošne pristojnosti, višjega delovnega in socialnega sodišča in upravnega sodišča Republike Slovenije« (Sodna praksa držav članic – Slovenija, 2016), in sicer od leta 1990 dalje; v drugi pa so objavljene, kot ime pove, vse obrazložene odločitve slovenskega ustavnega sodišča od leta 1991 dalje. Na dan iskanja (16. 4. 2019) je bilo v Sodni praksi 171.332 sodb (iskanje smo omejili na SOVS, IESP, VDSS in UPRS; gl. iskalnik), v Odločitvah URS pa je bilo na navedeni datum objavljenih 12.175 sodb, kar je skupaj pomenilo 183.507 besedil.

V iskalnikih obeh zbirk smo uporabili enostavno iskanje, iskali pa smo dve besedi: *slovar* in *korpus*, pri čemer iskanje po osnovni obliki besede vrne tudi pojavitve v drugih sklonih in številih. Število sodb, v katerih se je pojavila beseda *slovar*, je dalo v Sodni praksi 165 zadetkov, v Odločitvah URS pa 32 zadetkov,² medtem ko iskanje besede *korpus* ni vrnilo nobene pojavitve *korpusa* v jezikoslovnem pomenu. Ker je bilo slovarskih sklicev, povezanih z isto besedo ali besedno zvezo, v istem besedilu lahko več (sodniki so besedo našli v več različnih slovarjih in so našli vse), smo prešteli tudi te, kar je skupaj prineslo 228 sklicev na slovar.³ Pri tem je treba dodati, da je sodnik lahko le povzemal ali navajal slovarski sklic tožnika, kljub temu pa predvidevamo, da je ta predhodni slovarski vpogled tudi sam preveril, zato bomo v nadaljevanju ostali pri poenostavljeni dikciji »sodnikov sklic«.

Vzorec 228 sklicev smo v nadaljevanju analizirali z dveh vidikov: (a)

² Od skupno 197 primerov (165 + 32) smo nato odšteli pojavitve, ki so nastale v istem primeru zaradi pritožb, in pojavitve, pri katerih ni šlo za naš tip sklica na slovar (v enem primeru je šlo za krajo slovarja, v drugem za podatkovni sistem, v nekaj primerih za nespecifičen sklic na neki »slovar«), kar je pomenilo, da smo odšteli 19 primerov. Naš vzorec torej sestavlja $197 - 19 = 178$ sodnih primerov.

³ Nekaj teh sklicev je pomenilo navajanje npr. razlag več besed (ne samo ene) iz istega slovarja. Če bi te »podvojitve« odšteli, bi prišli do končnega nabora 205 enkratnih sklicev, vendar pa smo presodili, da je to, kar nas zanima, vsak sklic, tj. vsaka navedba razlage (večinoma je namreč šlo za razlage) besede iz slovarja.

kvantitativno glede na časovna obdobja, vrsto slovarja in področje prava ter (b) besedilno glede na specializiranost pomena iskane besede, način vključitve v besedilo in morebiten odmik od slovarske razlage.⁴

V drugi del raziskave smo nato zajeli 12 besed, ki poimenujejo osebe, povezane z migracijami. Namenoma je šlo za izraze, ki v svojem prvem pomenu nimajo konotacije (o denotativnem in konotativnem pomenu gl. Vidovič Muha, 2000: 45–110), zanimalo pa nas je, kako jih prikazujejo slovenski slovarji. Med slovarje smo vključili (a) dva splošna slovarja, (b) tri terminološke slovarje in (c) tri sopomenske slovarje:

- a. *SSKJ2* (2014),⁵ *Slovenski pravopis* (2001, dalje SP);
- b. *Pravni terminološki slovar* (2018); *Geografski terminološki slovar* (2005); *Urbanistični terminološki slovar* (2015);
- c. *Sopomenke 1.0: Slovar sopomenk sodobne slovenščine* (2017); *Amebisov slovar sopomenk* (2011) in *Sinonimni slovar slovenskega jezika* (2016).

Pri analizi slovarjev smo bili pozorni na razlage, sopomenke in primere rabe, in to predvsem v smislu njihove natančnosti, notranje ter medsebojne skladnosti in interpretacijske odprtosti.

Rezultati

I. Sklici na slovar

A. Odgovor na prvo raziskovalno vprašanje, ki se je glasilo *Koliko je v sodbah slovenskih sodišč sklicev na slovarje in na katere slovarje so se sodniki sklicevali?*, smo zgoraj deloma že podali: našli smo 228 sklicev, vendar pa se je ta količinski podatek zdelo smiselno pretvoriti v relativnega in mu pridružiti časovno os, kar je skupaj pokazalo trend (Tabela 1, Slika 1).

Tabela 1: ŠTEVILO SODB V ZBIRKAH SODNA PRAKSA IN ODLOČITVE URS TER ŠTEVILO IN DELEŽ SKLICEV NA SLOVARJE V NJIH, 1990–2019

Obdobje	Št. sodb v obeh zbirkah	Št. sklicev	Delež sklicev v %
1990–1994	5.823	3	0,05
1995–1999	14.383	9	0,06
2000–2004	26.466	32	0,12
2005–2009	36.183	53	0,15
2010–2014	55.078	73	0,13
2015–2019*	45.574	58	0,13
Skupaj	183.507	228	/

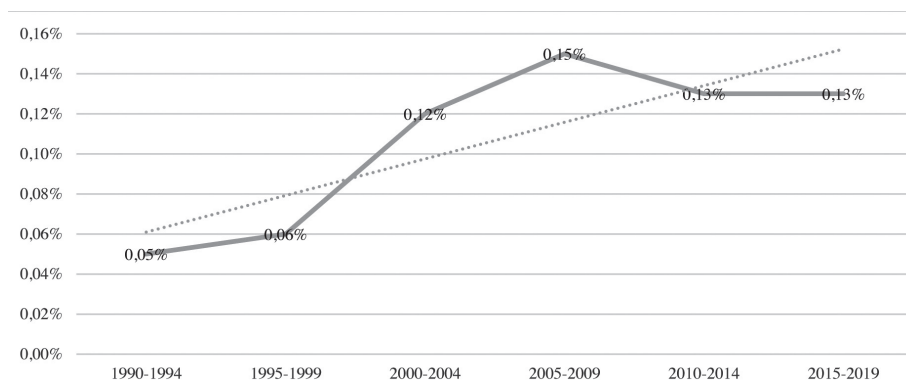
Vir: lastni podatki.

* Za leto 2019 so vključeni zgolj podatki do 16. 4.

⁴ Zaradi obširnosti prispevka smo analizo, ki bi pokazala ali ovrgla morebitno »zaskrbljujoče«, kot so se izrazili v Uvodu navedeni avtorji, upoštevanje slovarjev pri slovenskih sodnikih, tu opustili.

⁵ Letnice v oklepaju so letnice prvih izdaj (ne naknadnih spletnih objav).

Slika 1: DELEŽ SKLICEV NA SLOVARJE V SODBAH ZBIRK SODNA PRAKSA IN ODLOČITVE URS, 1990–2019

Vir: lastni podatki.

Iz Tabele 1 je razvidno, da je število sodb v petletnih obdobjih od leta 1990 do 16. 4. 2019 v obeh zbirkah skupaj nenehno naraščalo.⁶ Pri sklicih na slovarje v tem času je trend dokaj podoben: prvo desetletje kaže stabilnost pri deležu 0,05 % oz. 0,06 %, sledi desetletje izrazitega porasta, tj. podvojitve oz. celo potrojnitve glede na predhodni obdobji (0,12 % in 0,15 %), zadnje desetletje pa stagnacijo na približno tem deležu (0,13 %). Povedano drugače: v povprečju in v grobem so se sodniki v letih 1990–1994 na slovar sklicali v enem izmed 2000 primerov, v letih 2015–2019 pa v enem izmed 800 primerov.

Slovarjev, na katere so se sodniki sklicevali, je bilo 18. V Tabeli 2 so prikazani po vrstah (splošni eno- in dvojezični ter terminološki) skupaj s številom sklicev.

Očitno je, da je močno prevladovala raba splošnih slovarjev, zlasti SSKJ (76 % vseh sklicev). Na drugem mestu so bili terminološki slovarji, pri katerih je bilo najpogosteje zastopano področje urbanizma in prava ter po nekajkrat medicine in tehniških ved. Splošni dvojezični slovarji so bili uporabljeni redko, šlo pa je za jezikovne pare angleščine, italijanščine ali francoščine s slovenščino. V celoti gledano, bi torej na vprašanje, na katere slovarje so se sodniki sklicevali, odgovorili s »predvsem na SSKJ«.

Dodatno smo pogledali še, koliko je bilo sklicev na slovarje po posameznih področjih prava (Slika 2).

⁶ Predvidevamo lahko, da bo tako tudi ob koncu leta 2019 v primerjavi z obdobjem prej.

Tabela 2: SLOVARJI IN ŠTEVILO SKLICEV NANJE V SODBAH ZBIRK SODNA PRAKSA IN ODLOČITVE URS, 1990–2019

Slovar	Št. sklicev in delež v %
SPLOŠNI ENOJEZIČNI SLOVARJI	194 (85%)
SSKJ*	173 (76%)
Slovar tujk	13
Slovenski pravopis: Slovar	3
Leksikon (Cankarjeva založba)**	1
Veliki splošni leksikon (DZS)	1
Oxford Advanced Learner's Dictionary	1
Dictionnaire general /.../ (Larousse)	1
Etimološki slovar	1
SPLOŠNI DVOJEZIČNI SLOVARJI	6 (3%)
Veliki angleško-slovenski slovar	4
Veliki italijansko-slovenski slovar	1
Francosko-slovenski slovar	1
TERMINOLOŠKI SLOVARJI	28 (12%)
Urbanistični terminološki slovar	9
Pravni terminološki slovar	8
Slovenski medicinski slovar	5
Splošni tehniški slovar	3
Slovar zavarovalnih izrazov	1
Enciklopedija slovenskega jezika	1
Leksikon: Pravo	1

Vir: lastni podatki.

* Le v enem primeru je izrecno razvidno, da gre za SSKJ2.

** Za potrebe tega prispevka smo Leksikon Cankarjeve založbe in Veliki splošni leksikon DZS uvrstili med splošne enojezične slovarje.

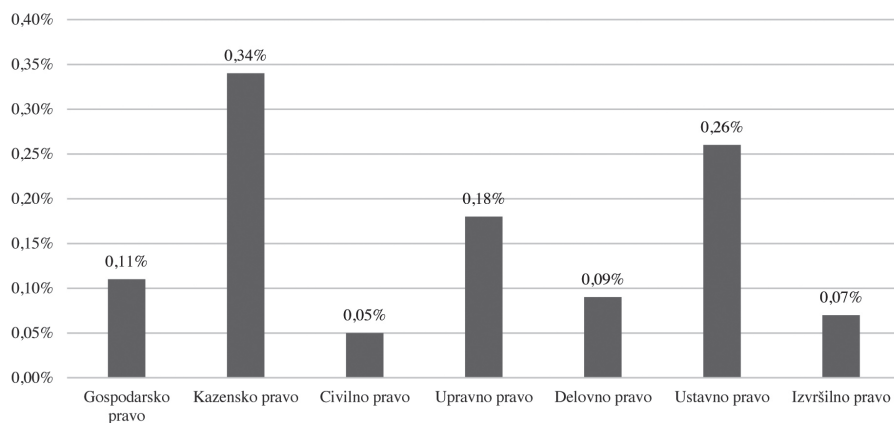
Na Sliki 2 je razvidno, da je bilo v obravnavanem obdobju največ sklicev na slovarjev v kazenskem pravu (0,34% ali v grobem v enem od 300 primerov), ustavnem pravu (v enem od 400 primerov) in upravnem pravu (v enem od 600 primerov), sledijo vsa ostala. Najmanjkrat so se na slovarje sklicevali sodniki civilnega prava (v enem od 2000 primerov).

B. Zgornja ugotovitev, da so se sodniki predvsem sklicevali na SSKJ, je deloma že nakazala tudi odgovor na prvi del našega drugega raziskovalnega vprašanja, ki se je glasilo: *Za katere besede so sodniki podali slovarsko razlago (ali kateri drug slovarski podatek) in kako so to storili?*

Besedilna analiza je pokazal, da so sodniki v sodbah večinoma navažali razlage splošnih besed (Slika 3), kakršne so *gost, nagrada, seno, iskra, obljuba, maščevanje, takoj, po, če, oziroma, prositi, skriti, zgraditi, računati,*

preprost, pristen, očiten ipd.⁷ Le v dobri četrtini primerov v sodbah beremo razlage v splošnem jeziku manj znanih besed in besednih zvez, tj. strokovnih poimenovanj ter redkih, večinoma prevzetih izrazov,⁸ npr. *enodružinska hiša, škodni dogodek, dotacija, hranilo, odvesti, vtoževati; šikana, vehementno, inženiring, pieteta, fravdulozno*. Poleg razlage denotativnega pomena je sodnike v 10 primerih izrecno zanimal še konotativni pomen (*morilec, pezde, lopov, spolni izprijenec, kretensko + maloumno + notorično + lažniv, bumbar, orto, pička, posiljevanje, renegat*) ter le v nekaj primerih sopomenka (*faktura/račun, koristnik/uporabnik, uveljavljati/uresničevati, provizoričen/zračasen*) ali prevodna ustreznica (*classic, confusion, junction*).

Slika 2: DELEŽ SKLICEV NA SLOVARJE V SODBAH ZBIRK SODNA PRAKSA IN ODLOČITVE URS PO PODROČJIH PRAVA, 1990–2019

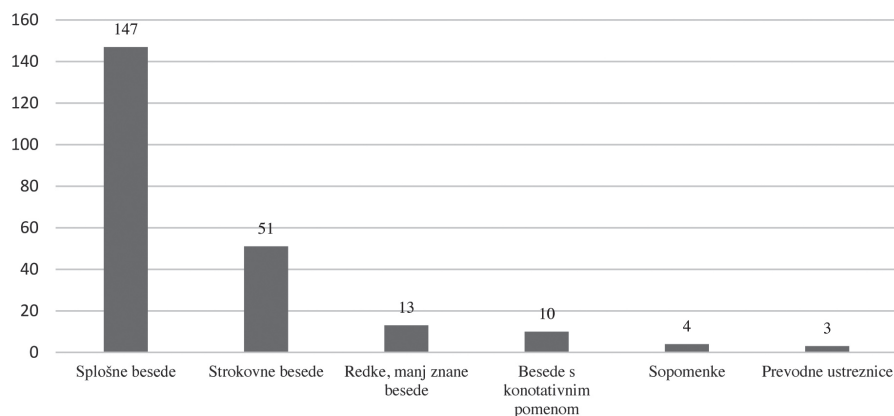

Vir: lastni podatki.

⁷ Morda še najbolj presenečajo nepolnomenjski po, če in oziroma. Pri prvem se je sodnik skliceval na časovni pomen predloga, saj je moral utemeljiti, da je šlo za časovno ločenost ravnanja (udarec po žaljivkah in napadu) proti istočasnosti napada in obrambe; pri če je njegov slovnični pomen ('izražanje odvisnosti med nadrejenim in odvisnim stavkom') v določilu »invalidom s 100 % telesno okvaro, če jim je bila priznana pravica do tuje nege in pomoči« skupaj s stavkom, ki mu sledi, sodnik interpretiral kot pogoj za prvi del določila; oziroma pa je sodnik pojasnil s sopomenko ali (po SSKJ), kar je v konkretnem primeru pomenilo, da je organ dal tožnici na izbiro dve možnosti: naj predloži sklep oziroma/ali sporoči sodišče, ki zadevo obravnava, in opravilno številko zadeve.

⁸ Pri tem smo k 24 % sklicev na slovarje, ki niso SSKJ, prišteli še sklice na strokovna poimenovanja, kot so npr. elektronski prikazovalnik, saldo, faktura, električna jalova energija, za katere je sodnik navedel kar razlago iz SSKJ (ne iz terminološkega slovarja).

Slika 3: OBSEG RAZLIČNIH VRST BESEDIŠČA, NA KATEREGA SO SE SODNIKI SKLICEVALI V SODBAH ZBIRK SODNA PRAKSA IN ODLOČITVE URS, 1990–2019

Vir: lastni podatki.

Dalje lahko ugotovimo, da je odgovor na drugi del drugega raziskovalnega vprašanja naslednji: razlage pomena iz slovarjev so sodniki v besedilo vključili na enega od načinov, ustaljenih v strokovno-znanstvenem pisanju, npr. (krepki tisk avt. – velja tudi dalje):

Sodišče prve stopnje je ugotovilo /.../, da je tožnik videl srno, ki se je zgrudila na tla. Nihče ni trdil, da je srno ubil tožnik, tudi tožena stranka ne, in navzoči lovci so videli, da srna nima strelnih ran. Če je tožnik srno vzel, to ne pomeni, da je srno uplenil, kot napačno zatrjuje pritožba. Upleniti divjad pomeni z orožjem, pastjo priti do divjadi (Slovar slovenskega knjižnega jezika), kar pomeni, da mrtvo divjad ni mogoče upleniti in čim tožnik srne ni uplenil ni izpolnil znakov očitane mu kršitve. (VSK sodba I Cp 749/2002, 2003)

Pojem pristojnost pomeni, da je s pravno zavezujočim aktom dana pravica in dolžnost organa, da opravlja določene zadeve. [43] / [43] Pristojnost je z zakonom dana pravica ali dolžnost organa, da opravlja zadeve določenega področja na določenem območju (Pravni terminološki slovar, ZRC SAZU, Ljubljana 1999, str. 360). (Ustavno sodišče RS, U-I-155/11, 2013)

Pri veliki večini primerov je bila razlaga iz slovarja privzeta kot dejstvo; nekajkrat je bilo ob tem še izrecno navedeno, da SSKJ kaže »splošni pogovorni jezik«, »pogosto, široko rabo« ali to, kar je med ljudmi »splošno

sprejeto«. Odstopa le šest primerov, pri katerih je sodnik razlago iz SSKJ zavrnil kot nezadostno, nepravilno ali nerelevantno za pravno normo. Šlo je za razlage besed *zidanica, takoj, lojalen, tipičen, špekulacija* in *pastorek* – prim.:

Pojma pastorek niti ZDoh niti drugi zakoni ne opredeljujejo. / Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pastorek/ka otrok v odnosu do materinega drugega moža oziroma očetove druge žene.

Taka razlaga je že zaradi ustavne določbe, po kateri imajo otroci, rojeni zunaj zakonske zveze, enake pravice kot otroci, rojeni v njej /.../, preozka. Gre torej za izraz, ki ima v pravu drugačen pomen kot v splošnem pogovornem jeziku. (Ustavno sodišče RS, U-I-10/98, 1999)

Očitno je torej, da so razen izjem slovarji za sodnike – če ti v slovarje pogledajo in se nanje tudi skličejo – objektivni vir podatkov o jeziku. Sklici so citatni, večkrat pa segajo tudi čez razlago in sopomenko v zglede rabe.

II. Beseda *migrant* idr. v slovarjih

98

V tretjem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, na kaj bi sodniki v smislu jezikovnih podatkov naleteli, če bi sodili v zadevi, v kateri bi tehtali dokaze o npr. nezakonitem ravnanju ali diskriminaciji na podlagi narodne pripadnosti, in to ko bi bilo eno ali drugo domnevno storjeno (tudi) z izrekom ali zapisom določenih besed, pri čemer bi šlo za besede, ki niso opredeljene v pravnih aktih. Iskali smo torej odgovor na vprašanje, kaj sodnikom nudijo sodobni jezikovni viri bodisi z razlagami, bodisi s sopomenkami, bodisi s primeri rabe za naslednjih 12 besed: *migrant, emigrant, imigrant, priseljenec, odseljenec, begunec, pribežnik, prebežnik, ubežnik, ilegalec, azilant* in *tujec*. Del teh poimenovanj je tudi terminološko nejasen, prim.:

Angleški termin migrant se običajno v slovenščino prevaja s terminoma migrant ter priseljenec. Ali lahko uporabimo tudi ustreznik prebežnik, zlasti takrat, ko so med priseljenci tudi begunci in ekonomski migranti, npr. ljudje, ki s severnoafriških obal preko morja prihajajo v Evropo? (Terminološka svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (dalje ISJFR), 1. 6. 2015)

Za našete besede smo najprej ugotovili, da so vse vključene tako v SSKJ2 kot v SP, dobro polovico pa smo našli tudi v vseh treh terminoloških slovarjih in vseh treh sopomenskih slovarjih. To potrjuje, da gre za besede, ki so tako del splošnega jezika kot strokovnega, in da je nabor slovarskih virov,

v katerih bi sodnik našel besedo *migrant* idr., razmeroma obširen. Tabela 3 prikazuje, kateri od izbranih slovarjev vsebuje razlago izbranih besed oz. vsaj pomenski indikator, lahko pa ob tem še sopomenko.

Tabela 3: IZBRANE BESEDE KOT IZTOČNICE V PETIH SODOBNIH RAZLAGALNIH SLOVARJIH SLOVENŠČINE

Iskana beseda	SSKJ2	SP	Pravni terminološki slovar	Geografski terminološki slovar	Urbanistični terminološki slovar
migrant	✓*	✓	✓	✓	✓
emigrant	✓	✓	✓	> izseljenec > odseljenec	> izseljenec
imigrant	✓	✓	✓	> priseljenec	> priseljenec
begunec	✓	✓	✓	✓	
pribežnik	✓	✓			
prebežnik	✓	✓			
ubežnik	✓	✓			
priseljenec	✓	✓	> imigrant	✓	✓
odseljenec	✓	✓		✓	✓
ilegalec	✓	✓			
azilant	✓	✓		✓	
tujec	✓	✓	✓		

*✓ = beseda je kot iztočnica v slovarju prisotna; prazna celica = besede kot iztočnice v slovarju ni
Vir: lastni podatki.

Kot kaže Tabela 3, so skupno v vseh petih v vzorec vključenih razlagalnih slovarjih razlage prisotne le za besedo *migrant*, posredno (prek sopomenk) pa še za besede *emigrant*, *imigrant* in *priseljenec*.

Migranta najožje razlaga Pravni terminološki slovar, ki tej besedi pomensko pripisuje zamenjavo države ('oseba, ki se preseli iz svoje države bivanja v drugo državo'), pri *emigrantu* in *imigrantu* pa je v razlagi dodan še možen razlog za selitev iz države: 'npr. zaradi ekonomskih razlogov'. Ob *migrantu* so v Pravnem terminološkem slovarju še iztočnice *čezmejni delovni migrant*, *delavec migrant* in *sezonski delavec migrant*. Preostala terminološka slovarja, geografski in urbanistični, sta prostorsko splošnejša: *migranta* razlagata kot 'osebo, ki se preseli iz enega v drug kraj z namenom stalnega ali začasnega prebivanja', razloga za selitev pa v definicijah teh dveh slovarjev ni. Namesto besed *emigrant* in *imigranta* ta dva slovarja svetujeta rabo sopomenk *izseljenec/odseljenec* in *priseljenec*. Prvega razlagata kot 'osebo, ki se za stalno odseli iz države' (Geografski terminološki slovar ji pomen razširja še na potomce), *priseljenec* pa je 'oseba, ki se priseli v določen kraj in se tam za stalno ali začasno naseli' (Geografski terminološki slovar dodaja še *pokrajino* in *državo*). Tudi pri teh dveh iztočnicah razloga za odselitev/priselitev v razlagi ni. Ob *migrantu* je v Geografskem terminološkem slovarju

sicer še iztočnica *politični migrant*, v Urbanističnem terminološkem slovarju pa iztočnica *sezonski migrant*.

Po drugi strani lahko v SSKJ2 preberemo nekakšno mešanico pravkar povzetega: *migrant* je 'kdor spreminja stalno ali začasno bivališče, zlasti iz gospodarskih vzrokov', *emigrant* ima razlago 'kdor se izseli v tujino, zlasti iz političnih vzrokov; begunec, izseljenec', *imigrant* pa ima nadrejeno sopomenko *priseljensec*, ki je razložena z 'kdor se priseli' brez prostorske in vzročne pomenske sestavine. Še bolj kot neenotnost pri vzroku in prostoru (*gospodarski/politični; bivališče/tujina*) je v SSKJ2 z današnjega vidika problematično pomensko enačenje besede *emigrant* z besedo *begunec*, kajti begunec je oseba, ki ima po mednarodnem pravu pravico do zaščite (podrobneje o tem gl. dalje), kar za migranta ne velja. V SSKJ2 je beseda *begunec* navedena celo kot *emigrantu* nadrejena sopomenka (gl. zgoraj za podpičjem; prav nasprotno je sicer pri geslu *begunec*, kjer je za razlago 'kdor se izseli v tujino iz političnih vzrokov' za podpičjem dodana ravno nasprotna nadrejena sopomenka: *emigrant*). V SP te sopomenske povezave ni, ponovi pa se v Sinonimnem slovarju slovenskega jezika, a tu ne pri *emigrantu*, temveč pri *migrantu*. V slovarju piše: *migránt* -a m glej sinonim: *begunec*. Dalje v sinonimnem slovarju pri iztočnici *begunec* s pomenom 'kdor (z)beži pred nevarnostjo ali neprijetnostjo' (kar je bil, mimogrede, leta 1970 edini pomen te besede v SSKJ) izvemo, da ima sinonime star. *begun*, ekspr. *begunček*, redk. *bežec*, zastar. *pobeg*¹, zastar. *prebeg* in publ. *prebežnik*, kot delni sinonim s pomenom osebe, ki je 'na poti v določeno drugo državo, kjer se namerava naseliti', pa je dodan prav omenjeni *migrant* z oznako publ. Oznaka publicistično je normativna in je že od SSKJ (1970–1991) dalje pomenila »jezikovno in stilno šibke ubeseditve« (Kalin Golob, 2015: 368), kar pomeni, da sinonimni slovar uporabnika tu usmerja k zamenjavi prevzete besede *migrant* z »za zborna normo neodklonsko« *begunec*.⁹ Sicer pa ima tudi *beguncu* »sinonimna« beseda *prebežnik* v Sinonimnem slovarju slovenskega jezika, kot smo videli, oznako publ. (o drugih dveh slovarjih sopomenk gl. spodaj).

Prebežnika sicer ni v nobenem od terminoloških slovarjev, ki smo jih vključili v pregled, je pa o njem izčrpno pojasnilo podano kot odgovor na vprašanje, naslovljeno na sekcijo ISJFR (vprašanje smo navedli na začetku tega razdelka). V zaključku odgovora je sklic na knjigo avtoric Pajnik, Lesjak - Tušek in Gregorčič (2001), na podlagi katere je izveden naslednji sklep: »Izraz *prebežnik*, ki sicer ni pravni termin, bi bil /.../ ustrezno krovno poimeno vanje za migrante, ki iz različnih vzrokov (ekonomski, politični, verski itd.) zapustijo svojo državo, zlasti če v drugo državo vstopijo ilegalno.« *Ilegalno*

⁹ Iz Uvoda v Sinonimni slovar slovenskega jezika (2018: 26) ni jasno razvidno, da je bila »funkcijskozvrstna oznaka« publ. tu dejansko razumljena drugače kot pri SSKJ.

(in *ilegalec*) pa je po SSKJ2 sopomenka za *nezakonito*. Po poti splošno-slovarske sopomenskosti in nad-/podpomenskosti (SSKJ2, Sinonimni slovar slovenskega jezika – enako velja za preostala dva sopomenska vira (o tem gl., kot rečeno, dalje), svetovalnica ISJFR) je tako nastal niz (*e*)*migrant* = *begunec* = *prebežnik* = *oseba, ki je nezakonito vstopila v državo*. Ta niz sicer zelo jasno prekinjata geografski in pravni terminološki slovar z razlago (navajamo le razlago iz slednjega, ki je enaka kot v ženevski konvenciji o statusu beguncev), da je *begunec*

v mednarodnem pravu državljan druge države ali oseba brez državljanstva, ki je zunaj države običajnega prebivališča zaradi utemeljene strahu, da je zaradi svoje rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini, določenemu družbenemu prepričanju ali druge okolščine v resni nevarnosti in ga izvorna država ne more ali noče zavarovati, zato ima pravico do mednarodne zaščite (Pravni terminološki slovar, 2018),

vendar pa je naša tukajšnja analiza pokazala, da naj bi imela beseda *begunec* ta (ožji) pomen le v strokovnem jeziku, medtem ko v nestrokovnem jeziku ločnic ni.

Od preostalih besed lahko primerjamo razlage le še dveh: (a) besede *tujec*, ki je v Pravnem terminološkem slovarju zopet ožja kot v SSKJ2, saj pravno pomeni le 'osebo, ki nima državljanstva Republike Slovenije', medtem ko je v splošnem jeziku *tujec* npr. tudi pripadnik tuje jezikovne skupnosti; in (b) besede *azilant*, ki je v Geografskem terminološkem slovarju in v SSKJ2 razložena zelo podobno: 'kdor prosi, dobi (politični) azil'. Besed *prebežnik*, *prebežnik*, *ubežnik* in *ilegalec* v terminoloških slovarjih ni, v SSKJ2 pa so njihove razlage kratke in izpeljane zgolj iz podstavnega glagola oz. samostalnika.

Tudi v drugih dveh slovarjih sopomenk so bile besede iz vzorca dobro zastopane: v Amebisovem slovarju sopomenk jih je bilo 7, v Sopomenkah 1.0 pa 11 od 12. Za razliko od Sinonimnega slovarja slovenskega jezika ta dva vira ne vsebujeta razlag in oznak. Amebisov slovar uporabnika informira samo o sopomenskem paru ali nizu, npr. *priseljenc* = *doseljenc*, *prišlek*, *prišlec*, *imigrant*, medtem ko Sopomenke 1.0 paru ali nizu dodajajo še kolokacije in zglede rabe iz korpusa Gigafida ter sopomenke, ki so jih dodali uporabniki. Prvo dvoje posredno sicer kaže pomen (tudi konotativnega) in rabo v realnem kontekstu, a zahteva več uporabnikove interpretacije – pravzaprav je ta bistvena. Tako je npr. *begunec* v Amebisovem slovarju sopomenka besedi *emigrant*, v Slovarju sopomenk sodobne slovenščine pa sopomenka besedam *azilant*, *pribežnik* in *ubežnik* (uporabniki so pripisali tudi *bežec*, *begun* in *imigrant*), dodatno pa npr. tu izvemo še, da tako

begunec kot *pribežnik* tipično tvorita zveze s pridevniki *političen*, *kosovski*, *albanski*, *ilegalen* in *afganistanski*; samo *begunec* se tipično druži s pridevniki *srbški*, *začasen*, *istrski*, *hrvaški* in *bošnjaški*, samo *pribežnik* pa ima tipično pred sabo pridevnike *nezakonit*, *skriven* in *nelegalen*. Če pri tem zanemarimo izvorno krajevne pridevnike (*afganistanski* ipd.), dobimo kolokacijske zveze *političen*, *ilegalen*, *začasen begunec* in *političen*, *ilegalen/nelegalen/nezakonit*, *skriven pribežnik*. Za vsako od teh zvez slovar nudi še po 3 zglede ali preklap v korpus Gigafida z veliko avtentičnimi primeri rabe, npr.: *Kot je po pogovorih povedal minister, se je število ilegalnih beguncev konec novembra in v decembru nekoliko zmanjšalo*.

V primerjavi s Sopomenkami 1.0 so zgledi rabe v SSKJ2 skopi, saj je bil slovar v prvi (1970–1990) in drugi izdaji (2014) primarno narejen za tisk. Sprememb od SSKJ do SSKJ2 je bilo pri zgledih le nekaj; prva je pri geslu *begunec*, ki je dobil v novi izdaji nov podpomen (navedli smo ga že: 'kdor se izseli v tujino iz političnih vzrokov; emigrant'), ponazorjen je z enim stavkom: *politični begunec je zaprosil za azil*. Dalje so bili pri *migrantu* dodani zglede *ekonomski migrant*; *ilegalni migrant*; *integracija migrantov v kulturno in družbeno življenje*, tretja sprememba pa je pri *priseljencu*, pri katerem je bil k starim zvezam *nezaupljivo sprejeti priseljence*, *ameriški priseljenci* in *kolonija priseljencev* na novo pripisano še *ilegalen*, *nezakonit priseljenec*.¹⁰ Drugi zglede so bili v SSKJ2 privzeti iz SSKJ in so večinoma kratki, nekaterim pa se že zelo jasno vidi njihov izvorni vir (prva izdaja SSKJ pred desetletji), npr.: *ob revoluciji se je razkropilo po svetu veliko ruskih emigrantov*.

Razprava

Trend rabe slovarjev v slovenski sodni praksi je jasen: od leta 1990 število sklicev na te jezikovne vire v sodbah narašča, kar se sklada z ugotovitvami raziskovalcev, ki so to temo proučevali v ameriškem pravosodju. Prav tako se je potrdilo (prim. Finegan, 2018), da sodniki pretežno navajajo razlage splošnih besed, zato prevladuje raba SSKJ. Sklica na korpus ni bilo nobenega, kar pomeni, da slovenski sodniki bodisi tega vira še ne poznajo (to se zdi za večino najbolj verjetno) bodisi ga poznajo, a se za sklic (tudi) nanj niso odločili.

Največ sklicev na slovarje je izkazovalo kazensko pravo in ustavno pravo. Oboje je pričakovano. V kazenskem postopku mora biti za obsojilno sodbo izkazano, da je storilec izpolnil vse znake kaznivega dejanja. To pomeni, da mora sodnik razčleniti posamezen člen kazenskega zakonika na elemente (besede in besedne zveze) ter za vsak element ugotoviti, ali je

¹⁰ Razen v dveh primerih torej pri teh spremembah ne gre za dodane zglede rabe v sodobnem leksikografskem pomenu, temveč za dodane kolokacije.

v konkretnem primeru podan ali ne. In ker so nekatere besede, ki opisujejo kazenski znak, splošne in nedoločne, si sodniki pomagajo s slovarji, da ugotovijo, kakšen je njihov pomen ter ali so v raziskanem dejanskem stanju v zadevi, ki jo obravnavajo, zasledili, ali je storilec poimenovano izpolnil ali ne. Pri drugem, tj. pri ustavnem pravu, pa je odločanje splošnejše; tu se ugotavlja, kaj določen predpis sploh pomeni, ali je bil pravilno uporabljen in ali je skladen z ustavo ali ne. Treba ga je torej šele razložiti, interpretirati, včasih tudi napolniti s podrobnejšo vsebino. V pravu nasploh se uporablja več razlagalnih metod, jezikovna je le ena od njih; Pavčnik (2013: 379–390) navaja še logično, sistematično, zgodovinsko in namensko (teleološko), v Pavčnik (2015: 379–413) je metod (argumentov) še več. »Jezikovna razlaga odkriva možni besedni pomen pravnega besedila. Za razlago gre samo dotlej, dokler je pravni pomen hkrati tudi besedni oziroma eden od besednih pomenov pravnega besedila« (Pavčnik, 2013: 379). Gre torej za to, da jezikovna razlaga daje okvir, znotraj katerega se išče pomen, pri čemer je interpretacij lahko več. Velja pa tudi, da kadar pravni akt vsebuje določeno definicijo pojma, ima ta pri razlagi prednost pred običajnim (ali slovarskim) pomenom besede. »Naloga jezikovne razlage je, da v skladu z besedoslovnimi, slovničnimi in stilističnimi pravili jezika rekonstruira besedni pomen pravnega pravila« (Pavčnik, 2015: 382), pri čemer je razlagalčeva dolžnost »jezikovno razlago *dopolniti* in *preveriti* še z drugimi metodami« (prav tam). Pavčnik po Miščeviću (1981)¹¹ pravilno opozarja še na nekaj – da šele kontekst določa pomen jezikovnih znakov: »*pomen* ni nikoli enostavno razmerje beseda – resničnost, ampak to razmerje vselej posredujeta *kontekst besede in praksa njene uporabe*« (382, gl. tudi 383, 384). Čeprav gre avtorju za razlaganje pravnih besedil, je misel aktualna tudi za razlaganje katerihkoli besed, ki so v sodnem postopku predmet obravnave (tu smo ta vidik pri konkretnih primerih iz sodb sicer zanemarili).

Opozoriti je treba še na to, da sodb, v katerih sklicev na slovar ni, nismo analizirali (analizirali smo samo priklic), kar pa ne pomeni, da sodniki tudi v drugih primerih niso pogledali v slovar, a se za navedbo iz njega pač niso odločili, ker tamkajšnja razlaga za njihovo mnenje ni bila zadostna, pravilna ali relevantna; možno pa je tudi, da iskane besede v slovarju niso našli.

V drugem delu raziskave smo opravili slovarsko poizvedbo o pomenski družini besede *migrant*. Večina od 12 besed, ki smo jih obravnavali, je prisotna v vseh 8 izbranih slovarjih. Razlagalno najbolj natančni so – pričakovano – terminološki slovarji, so pa med seboj neusklajeni in po iztočnicah najbolj skopi. Splošni slovar SSKJ2 je v razlagah šibek in notranje nekonsistenten (prim. *migrant*, *begunec*), najbolj zavajajoč pa je v sopomenskem delu – in prav v tem se mu pridružujejo še vsi trije v raziskavo vključeni slovarji

¹¹ Miščević, Nenad (1981): *Filozofija jezika*. Zagreb: Naprijed.

sopomenk. Sodeč po sopomenkah, je namreč v današnji standardni slovenščini nestrokovne zvrsti pomensko povsem vseeno, ali osebo imenujemo *migrant*, *begunec*, *emigrant*, *priseljenc*, *pribežnik* ali *azilant*.¹²

Slovarjem v zagovor je treba zapisati, da izhajajo iz gradiva: verjamemo torej, da je bilo na listkih, ki so bili podlaga za SSKJ, za besedo *emigrant* do leta 1970 razvidno, da gre za sopomenko *beguncu* in *izseljencu*, ter da so po korpusu Gigafida tipične zveze *politični*, *ilegalni* in *začasni begunec*. Že pred desetletji pa je ameriška leksikografija (Hughes, 2011: 3. pogl.) v svoje vire načrtno vgradila tudi občutljivost do ranljivih družbenih skupin, občutljivost, ki (nadaljnjo) jezikovno rabo načrtno uravnava, pri čemer ne zanemari nobenega od delov geselskega članka: razlag, oznak ali zgledov rabe (več gl. v Gorjanc, 2005 in Kern, 2015: 148–153), zato bi večjo natančnost pričakovali vsaj pri iztočnici *begunec* v SSKJ2, ki ima sodobno letnico izdaje.

Sodobni »nezaključeni« jezиковni viri (oz. odzivni viri), kakršne so bile v našem naboru Sopomenke 1.0, so tu ob površnem branju žal odprli tudi možnost zlorabe. Gre za vire s podatki, ki so v prvi fazi avtomatsko pridobljeni iz korpusov ali drugih zbirk, niso pa še ročno pregledani oz. so pregledani npr. le na dveh od petih redakcijskih stopenj. Tu bi bilo po našem mnenju pri iztočnicah, za katere raba kaže, da so tesneje povezane s sovražnim govorom, nujno prednostno urejanje, na drugi strani – pri sodnikih – pa še večja poglobitev v značilnosti takih virov in pogum za suvereno odstopanje v lastno interpretacijo tam najdenega.¹³

Drugi del naše raziskave je tako neke vrste opozorilo jezikoslovcem: splošnoslovarske ubeseditve v primeru nedoločnih pravnih pojmov lahko postanejo sodno in upravno relevantne,¹⁴ zato je pri pripravi različnih jezikovnih virov pri določenih leksiki nujna takojšnja pozornost, redno posodabljanje in večja natančnost (lahko s podajanjem konteksta in/ali opozorili o možni konotativni vrednosti) kot pri vsej drugi, v splošnih virih namenoma širše razumljivo razloženi leksiki. In to ne le zaradi pravnega enoumja, temveč že zato, da se bodo v njih lahko novinarji, prevajalci in drugi, ki z besedili stopajo v javni prostor (ter v veliki meri tvorijo splošno rabo, ki je nato jezikoslovcem gradivo za priročnike), ažurno poučili o možnem in ustreznem.

¹² O pomenskih (in pravnostatusnih) razlikah med migrantom, emigrantom, imigrantom/ priseljencem in beguncem gl. sicer *Pravni terminološki slovar*; pa tudi npr. sporočilo Organizacije Združenih narodov na Dunaju, 9. 9. 2015; UNHCR, 2017; spletno stran Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij; dalje pa še *Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1)* in *Zakon o tujcih (ZTuj-2)* ipd.).

¹³ Podobno velja za korpusa.

¹⁴ Prim. npr. zadevo Vrhovnega sodišča RS, *Sklep I Up 27/2008*, v kateri se je sodišče pri ugotavljanju, ali protidiskriminacijsko pravo štiti diskriminacijo na podlagi političnega prepričanja, pri opredelitvi besede prepričanje naslonilo prav na SSKJ ter na temelju tamkajšnjih razlag presodilo, da je odgovor »Ne, ne štiti.« (o tem Kogovšek Šalamon, 2019).

Sklep

Dobro je, da najnovejše raziskave pri nas (Arhar Holdt, 2015: 142–145) med uporabniki, ki slovarje potrebujejo za poklicne naloge, izrecno naštevajo tudi pravnike. Glede na stanje s splošnim slovarjem slovenščine in glede na trende v ameriškem pravosodju pa je v prihodnosti realno pričakovati, da bodo slovenski sodniki (ali pa tožeče in tožene stranke) začeli vpogledovati tudi v korpuse. Finegan (2018) ugotavlja, da je razlog za sodniške posvete s korpusi ta, da jezikovna intuicija in slovarji za pravosodne potrebe niso več dovolj prepričljivi, zadostni ter zanesljivi. Posvetovanje s korpusi za potrebe pravilnega razsojanja je občudovanja vredno in je za jezikoslovce, ki gradijo korpuse, razveseljivo, vendar pa ga mora spremljati velika mera zadržanosti. Interpretacija korpusnih podatkov je namreč brez poznavanja osnov korpusne analize lahko kaj hitro napačna ali zavajajoča, četudi je opravljena z dobrim namenom. Tu – pa tudi že pri slovarjih – morajo jezikoslovci svojo izobraževalno nalogo še opraviti, predvsem pa je na njih, da poskrbijo za sodobne in zanesljive jezikovne vire.

Od »delegatov« na portoroškem posvetu, kot je pred desetletji zapisal Zupančič (1983: 16), so organizatorji želeli »slišati, kako občutijo jezikovna vprašanja v svojih delovnih in družbenih okoljih, njihovo misel o tem, kaj je mogoče ukreniti že v njihovih lastnih vrstah in kaj drugod v družbi«. Pri prispevku nas je vodila ta in še ena takratna misel, namreč, da je vprašanje jezika pomembno vprašanje dejanskih družbenih razmerij med ljudmi in njihovega enakopravnega medsebojnega sožitja (prav tam: 15). V neke vrste akcijski program, kar je zbornik s posveta pred 40 leti vsekakor bil, tako dodajamo nov cilj: da bi bilo ob 50-letnici *Slovenščine v javnosti* za jezikovne vire za potrebe odločanja v sodnih in upravnih postopkih dobro poskrbljeno ter da bi bilo znanje o njihovi uporabi del osnovnih kompetenc slovenskih pravnih strokovnjakov.

LITERATURA

- Arhar Holdt, Špela (2015): Uporabniške raziskave za potrebe slovenskega pravopisja: prvi koraki. V: Vojko Gorjanc (ur.), Polona Gantar (ur.), Iztok Košem (ur.) in Simon Krek (ur.), *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*, 136–148. Ljubljana: Znanstvena založba FF.
- Atkins, Beryl T. Sue in Michael Rundell (2008): *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Béjoint, Henri (2000): *Modern Lexicography: An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Calhoun, John (2014): Measuring the Fortress: Explaining Trends in Supreme Court and Circuit Court Dictionary Use. *The Yale Law Journal* 124 (2): 248–575.
- Finegan, Edward (2018): *Legal Interpretation via Corpora: Are Judges Failing*

- Lexicography 101?. Dostopno prek http://videlectures.net/euralex2018_ljubljana/, 26. 6. 2019.
- Gorjanc, Vojko (2005): Neposredno in posredno žaljiv govor v jezikovnih priročnikih: diskurz slovarjev slovenskega jezika. *Družboslovne razprave* 21 (48): 197–209.
- Gorjanc, Vojko (2017): *Nije rečnik za seljaka*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Hanks, Patrick (2013): *Lexicography from Earliest Times to the Present*. Oxford: Oxford University Press.
- Herman, Bogdana, Savin Jogan in Breda Pogorelec (1983): Slovenski jezik v političnem življenju, zakonodaji, upravi in sodstvu. V: *Slovenščina v javnosti*, 25–31. Ljubljana: Republiška konferenca SZDL Slovenije; Slavistično društvo Slovenije.
- Hobbs, Pamela (2011): Defining the Law: (Mis)using the Dictionary to Decide Cases. *Discourse Studies* 13 (3): 327–347.
- Hughes, Geoffrey (2011): *Political Correctness: A History of Semantics and Culture*. MA: Wiley-Blackwell.
- Kalin Golob, Monika (2015): Stilistika v slovarju: oznaka publicistično. V: Mojca Smolej (ur.), *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis (Obdobja 34)*, 363–370. Ljubljana: Znanstvena založba FF.
- Kern, Boris (2015): Politična korektnost v slovaropisju. V: Danila Zuljan Kumar (ur.) in Helena Dobrovoljc (ur.), *Zbornik prispevkov s simpozija 2013*, 144–154. Nova Gorica: Založba Univerze.
- Kirchmeier, Jeffrey L. in Samuel A. Thumma (2010): Scaling the Lexicon Fortress: The United States Supreme Court's Use of Dictionaries in the Twenty-First Century. *Marquette Law Review* 94 (1): 77–130.
- Kogovšek Šalamon, Neža (2018): *Migration Law in Slovenia*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
- Kogovšek Šalamon, Neža (2019): *Upravno pravo, ranljive skupine in človekove pravice*. Ljubljana: Uradni list RS (v tisku).
- Korošec, Tomo, Monika Kalin Golob, Simona Zatler, Melita Poler, Maca Jogan in Gregor Tomc (2002): *Razžalitve v tiskanih medijih*. Ljubljana: FDV.
- Kuhar, Roman (2009): *Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Motl, Andrej in Veronika Bajt (2016): *Sovražni govor v Republiki Sloveniji: Pregled stanja*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Pajnik, Mojca, Petra Lesjak - Tušek in Marta Gregorčič (2001): *Prebežniki, kdo ste?*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Pavčnik, Marijan (2003): Hvalnica besedi. V: Monika Kalin Golob, *Jezikovne reže 2*, 10–12. Ljubljana: GV Revije.
- Pavčnik, Marijan (2013): *Argumentacija v pravu*. Ljubljana: GV Založba.
- Pavčnik, Marijan (2015): *Teorija prava*. Ljubljana: GV Založba.
- Popič, Damjan in Vojko Gorjanc (2014): *Prevodna dejavnost v jezikovni politiki in jezikovnem načrtovanju: od nacionalnega k nadnacionalnemu*. *Teorija in praksa* 51 (4): 583–599.
- Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (2013). Dostopno prek <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/>

- Ministrstvo/Zakonodaja/2013/Resolucija_-_sprejeto_besedilo__15.7.2013_.pdf, 3. 5. 2019.
- Robinson, Jennifer (1982): The Dictionary as Witness. *Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America* 4: 110–117.
- Rubin, Phillip A. (2010): War of the Words: How Courts Can Use Dictionaries in Accordance with Textualist Principle. *Duke Law Journal* 60 (167): 167–206.
- Stabej, Marko (1998): Besedilnovrstna sestava korpusa FIDA. *Uporabno jezikoslovje* 6: 96–106.
- Uršič, Cveto (2004): Pravica do enakih možnosti in enake obravnave: Usposabljanje in zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in Sloveniji. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo; Zveza delovnih invalidov.
- Vidovič Muha, Ada (2000): Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja. Ljubljana: Znanstveni inštitut FF.
- Weinstein, Jason (2005): Against Dictionaries: Using Analogical Reasoning to Achieve a More Restrained Textualism. *University of Michigan Journal of Law Reform* 3 (38): 649–681.
- Werbach, Kevin (1994): Looking it up: The Supreme Court's Use of Dictionaries in Statutory and Constitutional Interpretation. *Harvard Law Review* 107 (6): 1437–1454.
- Zupančič, Beno (1983): Uvodno poročilo. V: *Slovenščina v javnosti*, 12–16. Ljubljana: Republiška konferenca SZDL Slovenije; Slavistično društvo Slovenije.

VIRI

- Amebisov slovar sopomenk (2011). Kamnik: Amebis. Dostopno prek <http://termania.net>, 20. 5. 2019.
- Geografski terminološki slovar (2005). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Odločitve Ustavnega sodišča RS (2019). Dostopno prek <https://www.us-rs.si/odlocitve/vse-odlocitve-iskalnik/>, 16. 4. 2019.
- Organizacija Združenih narodov na Dunaju (9. 9. 2015): Pogled UNHCR: »begunec« ali »migrant« – kaj je pravilno?. Dostopno prek <http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/pressrels/2015/unisinf513.html>, 25. 9. 2019.
- Pravni terminološki slovar (2018). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Pravno-informacijski center nevladnih organizacij. Dostopno prek <http://pic.si/>, 20. 9. 2019.
- Sinonimni slovar slovenskega jezika (2016). Ljubljana: Založba ZRC; Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (1970–1991). Ljubljana: DZS. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika 2 (2014). Ljubljana: Cankarjeva založba. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Slovenski pravopis (2001). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.

- Sodna praksa (2019). Dostopno prek <http://sodnapraksa.si>, 16. 4. 2019.
- Sodna praksa držav članic – Slovenija (2016). Dostopno prek https://e-justice.europa.eu/content_member_state_case_law-13-si-maximizeMS-sl.do?member=1, 12. 4. 2019.
- Sopomenke 1.0: Slovar sopomenk sodobne slovenščine (2017). Ljubljana: Znanstvena založba FF UL. Dostopno prek <http://viri.cjvt.si/sopomenke>, 20. 5. 2019.
- Terminološka svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (2015). Dostopno prek <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje#v>, 22. 5. 2019.
- UNHCR: The UN Refugee Agency (2017): Kratek vodič za medije – terminologija. Dostopno prek <https://www.unhcr.org/si/wp-content/uploads/sites/25/2017/06/Uporabni-termini.pdf>, 23. 9. 2019.
- Urbanistični terminološki slovar (2015). Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije; Založba ZRC SAZU. Dostopno prek <http://fran.si>, 20. 5. 2019.
- Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1). Uradni list RS, št. 22/2016.
- Zakon o tujcih (ZTuj-2). Uradni list RS, št. 59/2017.